

EX

Sagina maritima G. Don

Karmnik nadmorski

Rodzina: *Caryophyllaceae* – goździkowate

Status

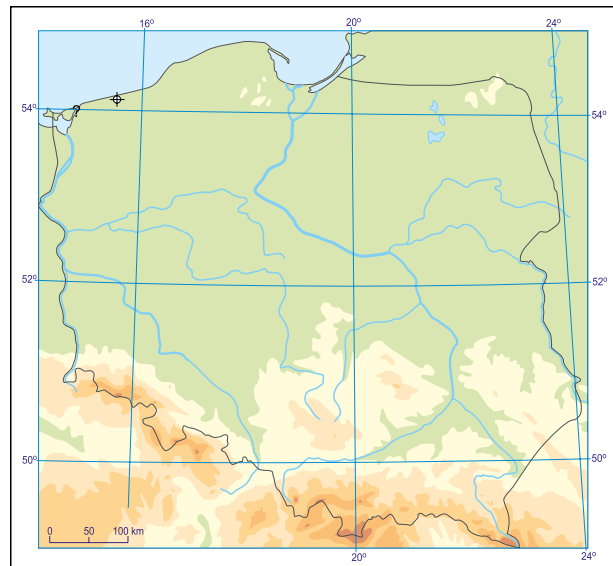
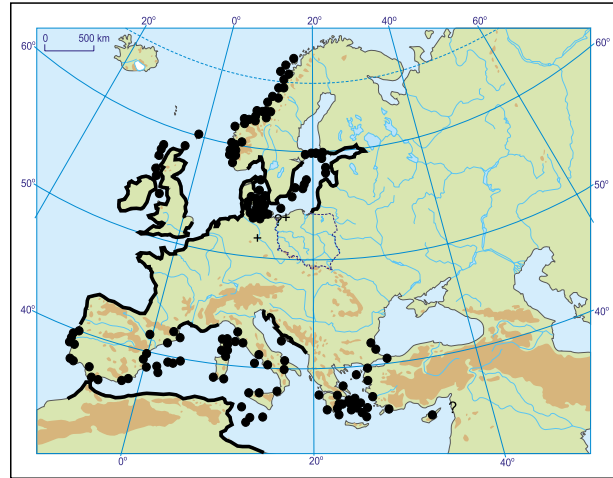
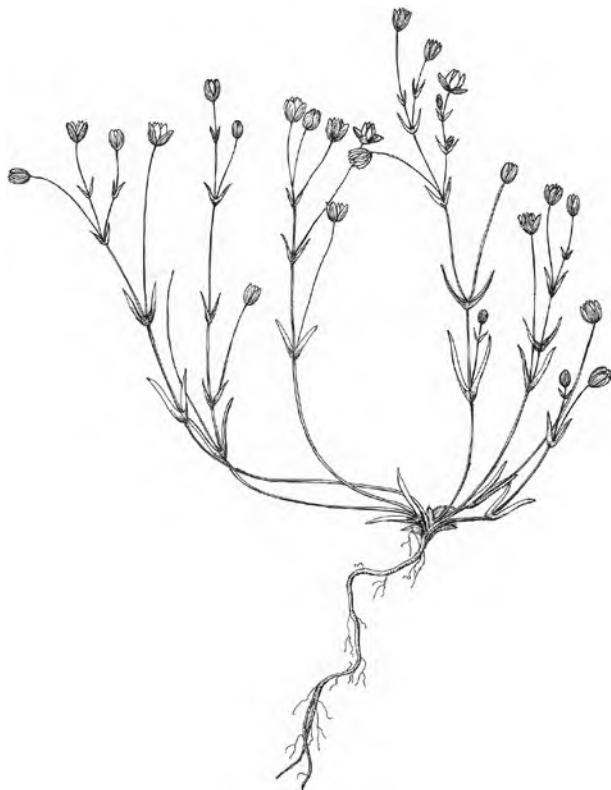
W Polsce gatunek wyginął.

Rozmieszczenie geograficzne

Sagina maritima występuje głównie na wybrzeżach morskich i bardzo rzadko na stanowiskach śródlądowych. Zasięg gatunku obejmuje atlantyckie wybrzeża Europy oraz brzegi Bałtyku i Morza Śródziemnego, a także Wyspy Kanaryjskie i Azory. Nieliczne stanowiska leżą nad Morzem Czarnym. Nad Bałtykiem roślinie na znacznej części wybrzeży z wyjątkiem Zatoki Botnickiej (Jalas, Suominen 1983; Hultén, Fries 1986).

Występowanie w Polsce

Z terenu Polski karmnik nadmorski podany był z dwóch stanowisk. Po raz pierwszy zanotowano go w połowie XIX w. w okolicy Kołobrzegu (Schmidt 1848); stanowisko to potwierdzano do początku XX w. (okazy w POZ, lg. Schulz w 1877 r.; Römer 1908; Preuss 1911–1912). W czasie badań nad halofitami w okolicy Kołobrzegu prowadzonych w połowie ubiegłego wieku (Piotrowska 1961), a także w ostatnim okresie (Bosiacka 1999;

Bosiacka, Stępień 2001, 2002; Bosiacka, Stachowiak 2007; R. Markowski, T. S. Olszewski, mat. npbl. z 2010 r.) nie został odnaleziony. Drugie stanowisko znajdowało się na Wyspie Chrząszczewskiej na Zalewie Kamieńskim, skąd gatunek był podany jednorazowo (Ćwikliński 1988) i nigdy później niepotwierdzony (Ziarnek 1997; Bosiacka 2011). Brak notowań, nie tylko późniejszych, ale i wcześniejszych, nasuwa wątpliwość co do jego występowania na tym stanowisku, które być może podane zostało omyłkowo. Nie można jednak wykluczyć efemerycznego lub okresowego pojawiania się tej rośliny na solniskach.

Siedliska i fitocenozy

Karmnik nadmorski rośnie na wilgotnych i umiarkowanie zasolonych solniskach nadmorskich, okresowo zalewanych wodą morską oraz na solniskach o genezie źródłiskowej, zasilanych wypływającą solanką, jak to miało miejsce w okolicy Kołobrzegu (Bosiacka, Stachowiak

2007). Gleba, o odczynie obojętnym do zasadowego, odznacza się zmiennymi stanami uwilgotnienia i zasolenia. *Sagina maritima* występuje najczęściej w miejscach odsłonięcia powierzchni gleby i rozerwania zwartej pokrywy roślinnej powodowanych przez silny wypas, wydeptywanie i in. (Ellenberg 1992; Schubert i in. 2001). W Polsce gatunek uznawany jest za charakterystyczny związku *Armerion maritimae* (Matuszkiewicz 2005). W Niemczech, gdzie jest relatywnie częsty, uważany jest za charakterystyczny klasy *Saginetea maritimae*, obejmującej małopowierzchniowe, efemeryczne zbiorowiska z udziałem terofitów ze związku *Saginion maritimae*, występujące w strefie sztormowych zalewów, zakłócających fitocenotyczno-siedliskowe właściwości „słonych łąk” (Schubert i in. 2001). W Wielkiej Brytanii notowany był także przy drogach odsnieżanych przy użyciu soli (Braithwaite 1997).

Morfologia i biologia

Niewielka roślina roczna, wysokości 5–10 cm, o pędach wzniesionych lub podnoszących się, naga, rzadziej w dole słabo owłosiona. Liście górne zaokrąglone, dolne tępe, w nasadzie zrośnięte. Kwiaty czterokrotne, zwykle występują pojedynczo na szczycie łodygi, rzadziej w skąpokwiatowych wierzchołkach. Działki kielicha tępe i kapturkowato zakrzywione na szczycie, do 2 mm długości.

***Corrigiola litoralis* L.** **Nabrzeżycza nadrzeczna**

Rodzina: *Caryophyllaceae* — goździkowate

Status

W Polsce gatunek krytycznie zagrożony. W krajach ościennych: krytycznie zagrożony w Czechach, zagrożony w Niemczech.

Rozmieszczenie geograficzne

Gatunek subatlantycko-śródziemnomorski z wyraźnym centrum występowania w Europie Zachodniej. W Europie Południowej występuje przede wszystkim wzdłuż wybrzeży Morza Śródziemnego. Jest rośliną niżową, chociaż pojedyncze stanowiska stwierdzono nawet na wysokości 820 m n.p.m. W Polsce osiąga wschodni kres naturalnego zasięgu. Jako roślina zawleczona występuje w Ameryce Północnej i w Afryce (Meusel i in. 1965; Casper, Krausch 1981).

Występowanie w Polsce

Corrigiola litoralis należy do bardzo rzadkich i ginących składników flory Polski. Łącznie podano ten gatunek

Płatki białe, bardzo małe lub ich brak. Pręciki 4. Torebka nieco dłuższa od działek, pękająca 4 kłapami. Nasiona pokryte brodawkami, ciemno brązowe (Jasiewicz 1992).

Przyczyny wyginięcia

Karmnik nadmorski wyginął w Polsce przypuszczalnie na początku XX w., w wyniku zniszczenia jego siedlisk. Zostały one osuszone i objęte zabudową miejską, a później przekształcone częściowo w ogródki działkowe (Piotrowska 1961, 1988k). W związku z występowaniem obecnie w okolicy Kołobrzegu innych słonawo-źródłiskowych położonych w pobliżu dawnych solnisk (Bosiacka, Stachowiak 2007), nie można wykluczyć ponownego pojawienia się tego gatunku.

Ryszard Markowski i Tomasz S. Olszewski

Summary

Sagina maritima is an extinct species in Poland, known from two locations. It occurred in the environs of Kołobrzeg, in the inland saline habitat associated with the seepage of saline groundwater. It became extinct at the beginning of the 20th century due to the habitat destruction. The other site was on the Chrząszczewska Island in the Kamień Bay but the species was reported from this place only once and probably by mistake.

z około 30 stanowisk, zlokalizowanych głównie w zachodniej części kraju, w dolinach Odry, Nysy Łużyckiej i Bobru. Pojedyncze stanowiska znane są z Pomorza oraz z Wielkopolski. Większość danych pochodzi z końca XIX w. W drugiej połowie XX stulecia obserwowano tę roślinę zaledwie na 6 stanowiskach: w Bolesławcu (K. Rostański, inf. ustna), Wilkowie koło Głogowa i Krośnie Odrzańskim (B. Jackowiak, mat. npbl.), na dwóch stanowiskach w granicach Poznania (okaz w POZ, lg. Szlązak w 1952 r.; Jackowiak 1990). W 1999 r. *Corrigiola litoralis* była obserwowana w dolinie Odry poniżej ujścia Nysy Łużyckiej w okolicy miejscowości Rąpice (Z. Dajdok, Z. Kącki, mat. npbl.). Po 2000 r. nabrzeżycę nadrzeczną notowano kilkakrotnie w dolinie Odry – w 2003 r. w Borkowie, w 2004 r. w Brodach, w 2005 r. w Rybojedzku i Kłopotcie, w 2012 r. w Wojszynie i Czernej (Z. Kącki mat. npbl.). Ponadto w 2013 r. roślinę tę odnotowano na granicznym odcinku Odry pomiędzy Rąpicami a Kłopotem (Z. Dajdok i A. Wuczyński, mat. npbl.). Natomiast w dolinie Warty, mimo wielokrotnych poszukiwań prowadzonych w ostatnich latach, nie udało się potwierdzić występowania nabrzeżycy na stanowiskach historycznych ani odnaleźć nowych. Penetracja terenu w okolicach Wilkowa i w Poznaniu przeprowadzona w 2012 r. również zakończyła się niepowodzeniem. Także w okolicach